Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle valtioneuvoston selvityksestä: Komission ehdotus neuvoston suositukseksi liittymisestä Maailman terveysjärjestön perustamaan maailmanlaajuiseen digitaalisia terveystodistuksia koskevaan verkostoon ja väliaikaisista järjestelyistä kansainvälisen matkustamisen helpottamiseksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/953 voimassaolon päättyessä (E 11/2023 vp)

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa otsikossa mainitusta selvityksestä.

Tausta

EU:n digitaalista koronatodistusta koskevaa asetusta (EU 953/2021) alettiin soveltaa 1.7.2021. Asetus oli voimassa määräaikaisesti 30.6.2023 saakka. Asetuksen perusteella EU-kansalaiset ja EU-alueella asuvat saivat digitaalisen koronatodistuksen, jonka tarkoitus oli helpottaa kansalaisten vapaata liikkuvuutta covid-19-pandemian aikana. Digitaalinen koronatodistus oli joko todistus rokotuksesta, sairastetusta taudista ja negatiivisesta testituloksesta.

Komissio antoi 5.6.2023 ehdotuksen neuvoston suositukseksi liittymisestä Maailman terveysjärjestön (World Health Organization, WHO) perustamaan maailmanlaajuiseen digitaalisia terveystodistuksia koskevaan verkostoon ja väliaikaisista järjestelyistä kansainvälisen matkustamisen helpottamiseksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/953 voimassaolon päättyessä[1,2]. Komissio on tehnyt WHO:n kanssa hallinnollisen sopimuksen, jossa sovitaan digitaalisia terveystodistuksia koskevaan verkostoon liittyvästä teknisestä yhteistyöstä.

Neuvoston suositus hyväksyttiin 27.6.2023. Suosituksen mukaan jäsenvaltioiden olisi suositeltavaa liittyä WHO:n verkostoon 31.12.2023 mennessä. Suosituksen mukaan jäsenvaltioiden olisi annettava pyynnöstä covid-19-rokotusta, -testausta ja -taudista parantumista koskevat todistukset komission täytäntöönpanopäätöksessä (EU) 2021/1073 vahvistettujen sääntöjen mukaisesti erityisesti silloin, jos on julistettu kansainvälinen terveysuhka. Todistukset olisi annettava digitaalisessa tai paperimuodossa taikka molemmissa. Todistuksen haltijalla tulisi olla mahdollisuus saada todistukset valitsemassaan muodossa vähintään todistuksen myöntävän jäsenvaltion virallisella kielellä tai virallisilla kielillä sekä englanniksi. Jäsenvaltioiden olisi myös hyväksyttävä tällaiset todistukset, jos ne vaativat todistuksia maahantulon yhteydessä. Jäsenvaltioita kannustetaan osallistumaan toimiin WHO:n maailmanlaajuisen digitaalisia terveystodistuksia koskevan verkoston kehittämiseksi.

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023H1339
[2] https://www.who.int/initiatives/global-digital-health-certification-network

WHO:n maailmanlaajuisen verkoston avulla jäsenvaltiot voisivat kahdenvälisesti varmistaa terveystodistusten aitouden yhteentoimivan luottamusarkkitehtuurin avulla ilman, että WHO osallistuu varmennusprosesseihin vaan toimii "luottamusankkurina". Verkostossa ei käsitellä henkilötietoja, vaan ainoastaan todistusten julkisia avaimia. WHO:n verkostoon liittyminen on jäsenvaltioille vapaaehtoista, eikä liittyminen tai neuvoston suositus velvoita jäsenvaltioita esimerkiksi myöntämään tai tarkistamaan koronatodistuksia. Tällä hetkellä mikään EU-maa ei vaadi koronatodistuksia matkustamisen yhteydessä.

Kansallinen tilanne

Suomessa digitaalisen koronatodistuksen saa edelleen Omakanta-palvelusta, jonka teknisestä toteutuksesta vastaa Kansaneläkelaitos. Oikeuteen saada terveyteen perustuva todistus säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010) ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021) nojalla todistuksia voidaan näyttää Omakanta-palvelussa. Suomi osallistuu pilottiin, jossa testataan WHO:n järjestelmään liittymistä ja koronatodistusten tarkistamista. Digitaalisten terveystodistusten myöntämiseen liittyviä kansallisia lainsäädännöllisiä muutostarpeita selvitetään osana hallitusohjelman toimeenpanoa.

Jatkovalmistelu

WHO:ssa neuvotellaan parhaillaan Kansainvälisen terveyssäännöstön (International Health Regulations, IHR 2005) muuttamisesta. Terveyssäännöstöön ehdotetaan säännöksiä digitaalisista terveystodistuksista, kuten rokotustodistuksesta. Suomi osallistuu neuvotteluihin ja ottaa valmistelun huomioon osana kansallisen koronatodistuskokonaisuuden kehittämistä.

Johtaja Minna Saario

Neuvotteleva virkamies Outi Äyräs-Blumberg